

K čemu vyzývaly Dva tisíce slov a Charta 77?

Vzdělávací cíl: Žáci označují klíčové pasáže v dokumentech, hledají a pojmenovávají obsahové a mluvnické rozdíly v textech. Na závěr vysvětlí vlastními slovy, jak se změna politického kontextu mezi lety 1968 a 1977 odrazila v jazyce a argumentaci výzev. Dokážou také uvést příklady různých podob občanského aktivismu v roce 1968 a v době normalizace.

Klíčová slova: normalizace, 1968, občanský aktivismus, analýza textu, srovnání, příčiny a důsledky, dobové perspektivy

Práce s jednotlivými slidy:

Poznámky:

1 ČTENÍ PASÁŽE Z DVOU TISÍC SLOV (5 min.)

Čtení úryvku za pomoci lupy. Srovnávání faksimile a přepisu textu.

2 ČTENÍ PASÁŽE Z PROHLÁŠENÍ CHARTY 77 (5 min.)

Čtení úryvku za pomoci lupy. Srovnávání faksimile a přepisu textu.

3 SROVNÁVACÍ ANALÝZA TEXTŮ (5 min.)

Odpovídání na otázku: **?** K čemu texty čtenáře vyzývají? Označování tří klíčových pasáží v obou ukázkách, jež vyjadřují činnosti a postoje, ke kterým texty čtenáře vyzývají. Vybírá se z předznačených výrazů.

První text nabízí řadu konkrétních výzev k jednání („žádejme odchod lidí“, „prozrazujme fyzly“), v případě Prohlášení Charty 77 může být analýza náročnější, neboť výzva není tak přímočaře apelativní.

4 MLUVNICKÝ ROZBOR (5 min.)

Určování mluvnických kategorií osoby a způsobu sloves vybraných na předchozím slidu.

Usilujeme o to, aby si žáci uvědomili, že mohou dovednosti osvojené ve výuce češtiny efektivně využít pro analýzu pramenů.

Styl obou výzev se liší. Jazyk Dvou tisíc slov klade větší důraz na oslovování čtenářů formou „my“ a často vyzývá ke konkrétní činnosti přímo rozkazem („zveřejňujeme“, „podporujeme“). Prohlášení Charty 77 oproti tomu upřednostňuje méně naléhavé až neosobní formulace, některé činnosti jsou dokonce vyjádřeny infinitivem („vytvořit Chartu 77“, „zasazovat se o respektování práv“).

5 ZÁVĚRY Z ANALÝZY (5 min.)

Odpovídání na otázku: **?** Jaké závěry vyplývají z rozboru textů? Vybírání správných tvrzení z možných odpovědí.

Žáci by měli díky předchozímu rozboru klíčových pasáží postřehnout, že Dva tisíce slov označují více občanských aktivit („vyslejte delegace“), převládá v nich rozkazovací slovesný způsob („vyhýbejte se hádkám“), obsahují více expresivních výrazů („neožijeme se“), a tak v důsledku více zapojují čtenáře. Když žáci vyplní všechna pole, dostanou od nás zpětnou vazbu, která je může navést k tomu, aby své závěry přehodnotili.

6 INTERPRETACE TEXTŮ (10 min.)

Shrnutí závěrů ze srovnání obou dokumentů a jejich interpretace s ohledem na odlišný historický kontext jejich vzniku.

Odpovídání na otázky: ? K čemu dokumenty Dva tisíce slov a Charta 77 vyzývaly? ? V čem se tyto výzvy liší? ? Jak rozdíly v dokumentech ovlivnila odlišná doba jejich vzniku?

Žáci mohou dojít k závěru, že výzva Dva tisíce slov (zveřejněná 27. 6. 1968) byla ve výčtu občanských aktivit daleko konkrétnější, což souviselo s dobovou atmosférou angažovanosti v roce 1968. Charta 77 nevyzývá ke konkrétním činnostem, ale dovolává se mezinárodních dohod o lidských právech, které se staly součástí zákonů ČSSR. Klade důraz na nezaujatý styl a legalitu argumentů.

Další možnosti zapojení do výkladu:

- Dva tisíce slov podepsalo více než sto tisíc občanů včetně významných osobností veřejného života. Prohlášení Charty 77 podepsalo v době zveřejnění jen 242 lidí, do ledna 1990 vzrostl jejich počet na 1 883. Proč se tak výrazně lišil počet signatářů obou výzev?
- Dva tisíce slov vyšlo v Literárních novinách (v době zveřejnění náklad 250–300 tisíc výtisků, Rudé právo mělo náklad běžně přes 2 miliony). Charta se šířila opisem. Proč její autoři zvolili zrovna tento způsob? Jakým dnešním mediálním technologiím by tento rozsah odpovídal? Jaké technologie byste zvolili dnes vy?